

Vergaderjaar 2016–2017

32 156

Monumentenzorg

34 550 X

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2017

Nr. 77

**BRIEF VAN DE MINISTERS VAN DEFENSIE EN ONDERWIJS,
CULTUUR EN WETENSCHAP**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 november 2016

Verdwijning gezonken schepen

Hierbij informeren wij u mede namens de Minister van Buitenlandse Zaken over de ontdekking dat de oorlogswrakken van Hr. Ms. De Ruyter en Hr. Ms. Java door nog onbekende oorzaak van de zeebodem in de Javazee lijken te zijn verdwenen. Ook het wrak van Hr. Ms. Kortenaer lijkt voor een groot deel te ontbreken. Wel zijn er sporen aangetroffen en lieten sonaropnamen de afdruk van de schepen op de zeebodem zien. Op 27 februari 1942, tijdens de Slag in de Javazee, zijn deze schepen vergaan. In 2002 werden zij teruggevonden door amateurduikers.

De verdwijning kwam aan het licht tijdens een door het Karel Doorman Fonds geïnitieerde duikexpeditie die onderzoek deed naar de wrakken. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de Koninklijke Marine hebben de initiatiefnemers daarbij van advies voorzien. De expeditie vond plaats met het oog op de 75^e herdenking van de Slag in de Javazee op 27 februari 2017. Het Karel Doorman Fonds wilde de nabestaanden een tastbare erkenning van de laatste rustplaats van hun dierbaren bieden door het plaatsen van een plaquette bij de schepen. De stichting wilde daarmee de status van de wrakken als oorlogsgraf onderstrepen met het oog op bescherming en behoud ten behoeve van toekomstige generaties.

Nader onderzoek

Op dit moment beschikt het kabinet helaas nog over onvoldoende informatie om de toedracht van de gebeurtenissen vast te stellen. Direct nadat het duikteam de verdwijning ontdekte, heeft het Karel Doorman Fonds de ministeries van Defensie en OCW hierover geïnformeerd. Vervolgens is tijdens interdepartementaal spoedoverleg ook het Ministerie van Buitenlandse Zaken geïnformeerd en aansluitend het Ministerie van

Algemene Zaken. Ook de Amerikaanse, Australische, Britse en Indonésische autoriteiten zijn op de hoogte gebracht van de verdwijning. De overlevenden en nabestaanden worden gelijktijdig met uw Kamer geïnformeerd.

Door middel van nader onderzoek moet worden vastgesteld wat er met de verdwenen schepen is gebeurd. Dit is van groot belang voor de overlevenden en nabestaanden. Voorts is de historische waarde van de schepen voor Nederland groot. Nederland zal verkennen welke mogelijkheden er zijn tot samenwerking met andere betrokken staten.

Juridische status oorlogsschepen/graven ter zee

Alle oorlogsschepen, ook gezonken, vallen volgens Nederland onder de staatsimmunitet en genieten op grond daarvan onschendbaarheid. Alle handelingen ten aanzien van de oorlogswrakken, inclusief berging van (onderdelen van) deze wrakken, zonder toestemming van Nederland is daarmee onder internationaal recht illegaal. Daarnaast beschermt het internationale humanitaire oorlogsrecht oorlogsgraven, waar zij zich ook mogen bevinden. Grafschennis van wrakken van gezonken oorlogs- en koopvaardij-schepen is derhalve niet alleen moreel verwerpelijk, maar ook in strijd met het internationaal recht.

Beleidsmaatregelen

Helaas is het niet de eerste keer dat wrakken van Nederlandse oorlogsschepen worden verstoord. Eerdere incidenten vormden reeds aanleiding tot grote zorg. De ministeries van Defensie en Buitenlandse zaken hebben altijd nauw contact onderhouden met comités van nabestaanden en met vlagstaten van andere oorlogsgraven ter zee in de omgeving van Nederlandse schepen (waaronder Australië, Japan, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten). Ook met de staten onder wier rechtsmacht illegale verstoringen werden ontdekt, is contact geweest.

Nederland vraagt internationaal geregeld aandacht voor de status van oorlogsgraven ter zee. Zo heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) in 2015, op voorstel van Nederland, in de jaarlijkse Resolutie inzake oceanen en het recht van de zee paragraaf 314 opgenomen waarin zij haar zorgen uitspreekt over de schennis en plundering van graven op zee en staten oproept samen te werken bij het voorkomen hiervan. Daarnaast wil Nederland het bewustzijn vergroten onder de bevolking en bij de autoriteiten van de staten waar oorlogsgraven zich bevinden en gezamenlijke beheerplannen voor de wrakken ontwikkelen. Voor de oorlogsschepen die zijn vergaan bij de slag in de Javazee heeft de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed de eerste stappen gezet om in samenwerking met alle betrokkenen tot een beheerplan voor de vindplaatsen te komen, dat is gericht op behoud op langere termijn.

De uitdagingen voor de bescherming van oorlogsgraven ter zee zijn echter groot. Het is onmogelijk om de graven permanent fysiek te beveiligen. Met het oog op het vergroten van het bewustzijn is samenwerking met de betrokken staten van groot belang ten behoeve van preventie. Handhaving is noodgedwongen gericht op het achteraf optreden tegen overtredingen.

Zodra er meer bekend is over de toedracht van de verdwijning, wordt uw Kamer vanzelfsprekend onmiddellijk geïnformeerd.

De Minister van Defensie,
J.A. Hennis-Plasschaert

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. Bussemaker